

Տեղեկանք

Անուղղակիորեն չափվող ֆինանսական միջնորդության ծառայությունների հաշվարկման մեթոդաբանության վերաբերյալ

Համաձայն Ազգային հաշիվների համակարգի ու Վճարային հաշվեկշռի և միջազգային ներդրումային դիրքի կազմման ձեռնարկի մեթոդաբանության անուղղակիորեն չափվող ֆինանսական միջնորդության ծառայությունները (այսուհետ ԱԶՖՄՍ կամ FISIM) բաղկացած են ֆինանսական ծառայություններից, որոնց դիմաց ֆինանսական միջնորդները բացահայտ վճար չեն գանձում տրամադրած վարկերի և ներգրաված ավանդների դիմաց, այլ վճարները գանձվում են անուղղակիորեն: Վերջիններս իրենցից ներկայացնում են փաստացի վճարված (ներգրաված ավանդների դիմաց) և գանձված (տրամադրված վարկերի դիմաց) տոկոսագումարների և հաշվարկային տոկոսադրույքի (reference rate) միջև տարբերությունը: Հաշվարկային տոկոսադրույք է համարվում այն դրույքը, որի դեպքում և փոխառուն և փոխատուն կհամաձայնվեն կնքել պայմանագիր:

Անուղակիորեն չափվող ֆինանսական միջնորդության ծառայությունները հաշվարկվում են միայն ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից ներգրաված ավանդների և տրամադրած վարկերի նկատմամբ:

Այսպիսով, առևտրային բանկերի կողմից ոչ ֆինանսական հատվածից ներգրաված ավանդների և տրամադրված վարկերի տոկոսագումարները իրենցից ներկայացնում են ոչ միայն ներդրումային եկամուտներ, այլ նաև ներառում են մատուցված ծառայությունների դիմաց գանձվող վճար: Առևտրային բանկերը ավանդատուներից ներգրավում են ավելի ցածր տոկոսադրույքներով ավանդներ, քան տրամադրում են վարկեր իրենց վարկառուներին: Առաջացող տոկոսային մարժան օգտագործվում է ծախսերի ֆինանսավորման և գործառնական շահույթի ապահովման համար: Վերոնշյալ տոկոսային մարժան հանդիսանում է այլընտրանք՝ հաճախորդներից ուղղակիորեն գանձելու վճարներ մատուցված ֆինանսական ծառայությունների դիմաց: Իհարկե, առևտրային բանկը կարող է վարկեր տրամադրել ոչ միայն ներգրաված ավանդներից, այլ նաև սեփական միջոցներից կամ վաճառված պարտքային արժեթղթերից, սակայն միջազգային մեթոդաբանության մեջ ընդունված է, որ ԱԶՖՄՍ-ը կիրառելի են միայն տրամադրված վարկերի և ներգրաված ավանդների նկատմամբ:

ԱԶՖՄՍ-ը հաշվարկելու համար օգտագործվում է հաշվարկային դրույքը, որն իր մեջ չի ներառում մատուցված ծառայության վճարը և կախված է միայն ֆինանսական ակտիվի (պարտավորության) ռիսկայնությունից, ժամկետայնությունից և իրացվելիությունից: Հաշվարկային դրույքով հաշվարկված տոկոսագումարի և փաստացի տոկոսագումարի տարբերությունն էլ իրենցից ներկայացնում է ԱԶՖՄՍ-ը: Ընդունված է որպես հաշվարկային դրույք կիրառել միջբանկային տոկոսադրույքը:

Հայաստանի Հանրապետության համար անուղղակիորեն չափվող ֆինանսական միջնորդության ծառայությունների ներմուծումը (ռեզիդենտ ոչ ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների կողմից ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական հատվածից ներգրաված վարկերի դիմաց վճարվող) և արտահանումը (ռեզիդենտ ավանդային կազմակերպությունների կողմից ոչ ռեզիդենտ ոչ ֆինանսական հատվածից ներգրաված ավանդների և տրամադրված վարկերի դիմաց վճարվող/գանձվող տոկոսագումար) ստանալու համար նախ հաշվարկել ենք հաշվարկային դրույքը: Վերջինս հաշվարկվել է որպես ռեզիդենտ և ոչ ռեզիդենտ ավանդային կազմակերպությունների միջև ավանդների և վարկերի (պարտավորությունների) տոկոսադրույքների կշռված միջին՝ ըստ արժույթների (բացառությամբ ՀՀ դրամով տրամադրված վարկերի և ներգրաված ավանդների):

$$r = \frac{\sum i_j * c_j}{\sum c_j}$$

որտեղ

r-հաշվարկային տոկոսադրույքն է

i-ռեզիդենտ և ոչ ռեզիդենտ ավանդային կազմակերպությունների միջև ավանդների և վարկերի անվանական տոկոսադրույքն է

c- ռեզիդենտ և ոչ ռեզիդենտ ավանդային կազմակերպությունների միջև ավանդների և վարկերի մայր գումարի մնացորդը ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ

Այնուհետև հաշվարկվել է, թե որքան տոկոսագումար կհաշվեգրվեր, եթե տրամադրված վարկերի կամ ներգրավված ավանդների դիմաց գործեր հաշվարկային դրույքը (մաքուր տոկոսագումար կամ pure interest): Արդյուքնում, փաստացի և հաշվարկային դրույքով հաշվեգրված տոկոսագումարների տարբերությամբ հաշվարկվել են անուղղակիորեն չափվող ֆինանսական միջնորդության ծառայությունները:

Այսպիսով, որպես ծառայությունների արտահանում է դիտարկվել ռեզիդենտ ֆինանսական հատվածի կողմից ոչ ռեզիդենտ ոչ ֆինանսական հատվածին տրամադրված ծառայությունների արժեքը, այն է ներգրավված ավանդների և տրամադրված վարկերի փաստացի և մաքուր տոկոսագումարների տարբերությունը.

$$ԱԶՖՄ\sigma_{արտահանում} = (d-a*r)+(e*r-g)$$

Որտեղ

d- տրամադրված վարկերի փաստացի հաշվեգրված տոկոսագումարն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

a- տրամադրված վարկերի միջին մնացորդն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

r- հաշվարկային դրույքն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

e- ներգրավված ավանդների միջին մնացորդն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

g- ներգրավված ավանդների փաստացի հաշվեգրված տոկոսագումարն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

Մինչդեռ ծառայությունների ներմուծում է հանդիսանում ռեզիդենտ ոչ ֆինանսական հատվածի կողմից ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական կազմակերպություններից ներգրավված վարկերի դիմաց վճարված փաստացի և մաքուր տոկոսագումարների տարբերությունը.

$$ԱԶՖՄ\sigma_{ներմուծում} = f-r*h$$

Որտեղ

f- ներգրավված վարկերի փաստացի հաշվեգրված տոկոսագումարն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

r- հաշվարկային տոկոսադրույքն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

h- ներգրավված վարկերի միջին մնացորդն է հաշվետու ժամանակաշրջանում

Հաշվի առնելով, որ ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական հատվածի հետ փոխհարաբերություններում ՀՀ դրամով ակտիվներն ու պարտավորությունները աննշան են, հնարավոր չի եղել հաշվարկել ՀՀ դրամի համար հաշվարկային դրույք՝ որպես միջբանկային տոկոսադրույք: Այդ պատճառով ՀՀ դրամով վարկերի և ավանդների հաշվարկային դրույք է ընդունվել մեկ տարի ժամկետայնությամբ ՀՀ պետական պարտատուների տոկոսադրույքը: Ինչպես նաև այս պահի դրությամբ տվյալների բացակայության պատճառով հնարավոր չի եղել հաշվարկվել ՀՀ ոչ ֆինանսական հատվածի կողմից

ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական հատվածում ներդրված ավանդների ԱԶՖՄԾ-երը (ներմուծում): Նշենք նաև, որ պետական մարմինների կողմից ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական հատվածից ներգրավված վարկերը նույնպես առաջացնում են ԱԶՖՄԾ, սակայն ՀՀ դեպքում վերջիններս աննշան են:

Վճարային հաշվեկշռում ԱԶՖՄԾ-ի գումարը գրանցվում է ընթացիկ հաշվի ծառայություններ ենթահաշվի ֆինանսական ծառայություններ հոդվածում. արտահանումը որպես կրեդիտ, ներմուծումը՝ դեբետ: Փաստացի հաշվեգրված տոկոսագումարի և ԱԶՖՄԾ-ի տարբերությունը՝ մաքուր տոկոսագումարը (pure interest) գրանցվում է ընթացիկ հաշվի սկզբնական եկամուտներ ենթահաշվի տոկոսավճարներից ներդրումային եկամուտների համապատասխան հոդվածներում՝ դեբետ ՀՀ ռեզիդենտների կողմից վճարվելիք տոկոսագումարի մասով, և կրեդիտ՝ ՀՀ ռեզիդենտներին վճարվելիք տոկոսագումարի մասով: Այսպիսով, ՀՀ վճարային հաշվեկշռի ծառայությունների և եկամուտների հաշիվներում իրականացվել են համապատասխան փոփոխություններ, ընդ որում տվյալների շարքը փոփոխվել է 2019 թվականից սկսած:

Օգտագործված գրականության ցանկ

International Monetary Fund (2009), *“Balance of Payments and International Investment Position Manual”, Sixth Edition (BPM6)*, Washington, D.C.

Antonio Colangelo (2012), *“Measuring FISIM in the euro area under various choices of reference rate(s)”*, European Central Bank

Jean-Brieux DELBOS Bruno MAILLOT (November 2017), *“Estimating the Financial Intermediation Services Indirectly Measured (FISIM) in the National Accounts and the Balance of Payments”*, IBFI Seminar on Balance of Payments and other external statistics, Paris, France.

Anush Davtyan (2018), *“Estimation of Financial intermediation services indirectly measured in Armenia’s external accounts”*, IFC- Central bank of Armenia Workshop on “External Sector Statistics”, Dilijan, Armenia